

Dane ogólne.

1. Inwestor: Urząd Miasta Leszna.
2. Obiekt: al. J. Słowackiego wraz z przyległymi wałami fortyfikacyjnymi.
3. Adres inwestycji:
Leszno, al. J. Słowackiego, ul. G. Narutowicza, ul. Księcia J. Poniatowskiego;
Działki nr geod. 7/5, 38, 77/5 (fragm.), 92 (fragm.), 27(fragm.), 28(fragm.),
162 (fragm.), 126 (fragm.), 1/12(fragm.),1/13(fragm.);

Podstawa opracowania.

1. Umowa nr BPW. 272.23.2016 z dnia 06 lipca 2016r.
2. „Koncepcja zagospodarowania al. J. Słowackiego wraz z przyległymi wałami fortyfikacyjnymi” - opracowanie wykonane przez Pracownię Architektoniczną, Wojciech Kurzawa, w marcu 2016.
3. Raport z badań geofizycznych metodą georadarową i profilowań elektrooporowych w ramach badań archeologicznych poprzedzających planowaną rewitalizację XVII wiecznych fortyfikacji miasta Leszna na al. Słowackiego, wykonany przez firmę Geo-radar w 2015r.
4. Wyniki badań archeologicznych poprzedzających planowaną rewitalizację zabytkowych XVII-wiecznych fortyfikacji miejskich Leszna na ul. Słowackiego - opracowanie wykonane przez ARCHGEO - BADANIA I USŁUGI - Łukasz Lisiecki w 2015r.
5. Koncepcja rewitalizacji XVII-wiecznych fortyfikacji miejskich Leszna w rejonie ul. J. Poniatowskiego, G. Narutowicza oraz al. J. Słowackiego, opracowanie wykonane przez ARCHGEO - BADANIA I USŁUGI - Łukasz Lisiecki w 2015r.
6. Inwentaryzacja zieleni wraz z gospodarką drzewostanem Al. J. Słowackiego w Lesznie - opracowanie Pracowni Architektury Krajobrazu - Łukasz Głowacz w 2013r.
7. Uchwała nr XVII/247/2012 Rady Miejskiej Leszna z dnia 5 kwietnia 2012 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie centrum Leszna.
8. Mapa geodezyjna w skali 1:500.
9. Wizje lokalne oraz dokumentacja fotograficzna wykonana przez autorów opracowania.
10. Inwentaryzacja stanu istniejącego.
11. Obowiązujące przepisy.

Uwagi wstępne.

Treścią opracowania jest projekt zagospodarowania alei J. Słowackiego wraz z przyległymi wałami fortyfikacyjnymi w celu zapewnienia poprawy jakości środowiska miejskiego, w tym:

- podkreślenia wartości historycznej i przyrodniczej,
- podniesienia walorów użytkowych,
- stworzenia sprzyjających warunków dla rekreacji i wypoczynku mieszkańców;

Opracowanie będzie podstawą do:

- uzyskania decyzji o pozwoleniu na budowę,
- ubiegania się o dofinansowanie w ramach programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Oś Priorytetowa II Ochrona środowiska w tym adaptacja do zmian klimatu Działanie 2.5. Poprawa jakości środowiska miejskiego, Typ projektu 2:

Rozwój terenu zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych;

- realizacji inwestycji.

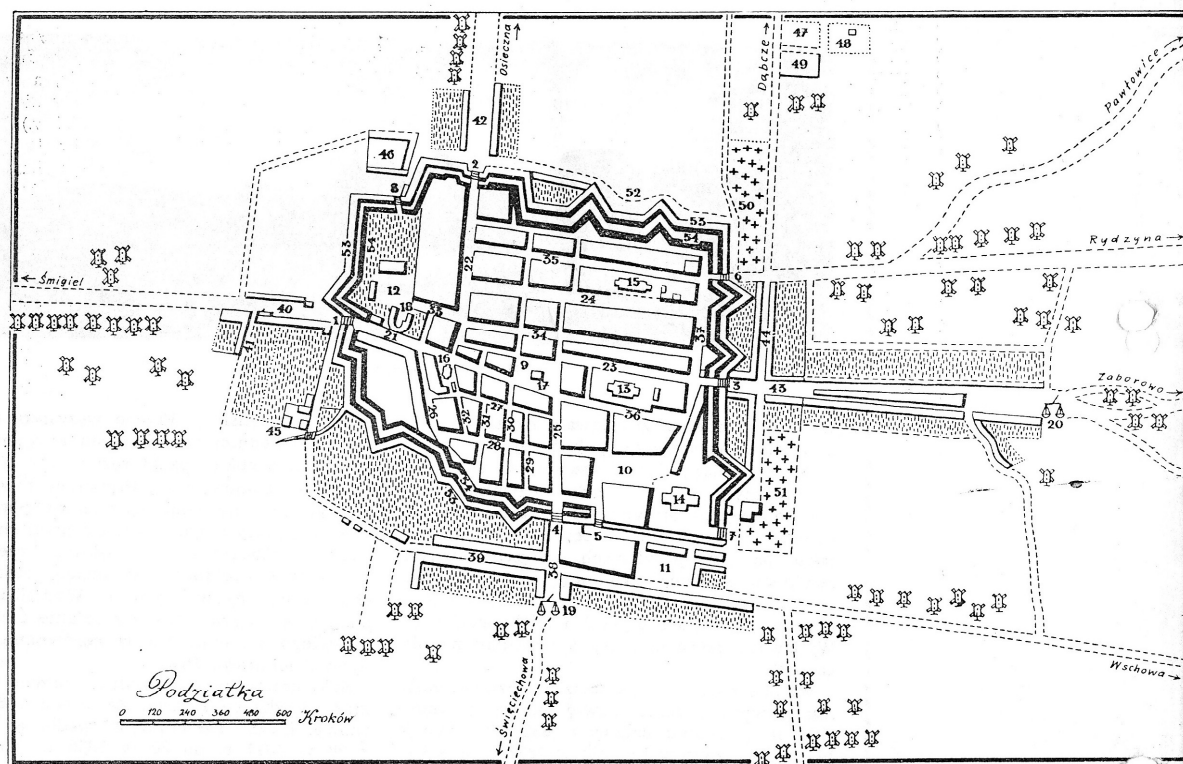
Dopuszcza się zastosowanie rozwiązań równoważnych w stosunku do określonych w niniejszym opracowaniu, po uzgodnieniu z zamawiającym i projektantem.

Historia.

Miasto Leszno, z uwagi na położenie na terenie otwartym, musiało od momentu założenia (prawa miejskie uzyskane w 1547 r.) rozwiązywać problem obrony. Pierwsze fortyfikacje zbudowane prawdopodobnie na przełomie XVI i XVII w., w formie rowu - fosy, otaczały ówczesne miasto wzdłuż obecnych ulic: Chrobrego - po stronie wschodniej, Szkolnej (do placu Metziga) - od południa, Grodzkiej - od zachodu oraz Więziennej i Niepodległości - od północy.

Rozwijające się w tych granicach miasto z trudem mogło mieścić napływającą w latach trzydziestych XVII w. ludność. Sytuacja domagała się radykalnej zmiany z chwilą przybycia uchodźców czeskich i śląskich, którym Rafał VII Leszczyński pozwalał osiedlać się w Lesznie. Od tego czasu datuje się bardzo dynamiczny rozwój miasta powodujący konieczność zajęcia nowych terenów.

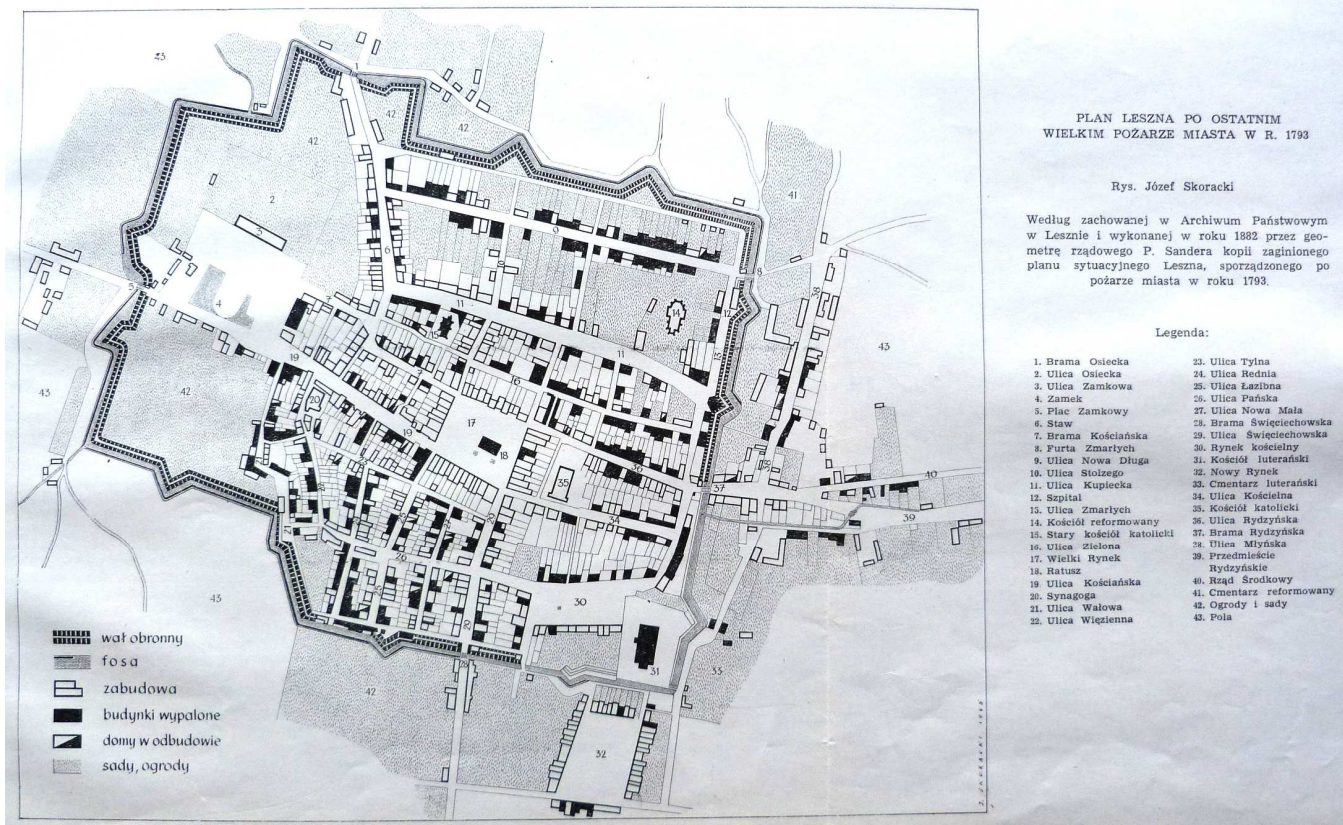
W latach 1636 - 1639 zbudowano nowy system fortyfikacji miejskich, jak podaje większość źródeł, typu staroholenderskiego, obejmujący cały obszar ówczesnego miasta wraz z rezydencją właścicieli miasta, o łącznej powierzchni ok. 30 ha. System składał się z fosy, wałów i 13 qasi-bastionów ziemnych (o uproszczonej formie, tzw. dwuramienników) oraz czterech bram murowanych: Kościańską (zwaną też Poznańską lub Gronowską - wybudowaną w 1652 r.), Osiecką, Rydzynską (Wrocławską) i Święciechowską (Wschowską). Dostęp do miasta dodatkowo uzupełniały dwie furty zlokalizowane przy obecnych kościołach p.w. św. Krzyża (furta kościelna) i p.w. św. Jana (furta zmarłych) oraz powstała później nowa furta targowa łącząca obecny plac Metziga z Nowym Rynkiem. Na rysunku planu miasta pochodzącego z 1821 r. występuje jeszcze, usytuowana w północno-wschodniej części fortyfikacji, furta zamkowa.

103. Plan zabudowy Leszna z roku 1821

Rysował Józef Skoracki według zachowanej w zbiorach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu fotografii zaginionego planu z roku 1821
1 — brama Kościańska, 2 — brama Osiecka, 3 — brama Rydzynska, 4 — brama Wschowska, 5 — Nowa Furta, 6 — furta Zmarłych, 7 — furta Kościelna, 8 — furta Zamkowa, 9 — Wielki Rynek, 10 — Rynek Kościelny, 11 — Nowy Rynek, 12 — plac Zamkowy, 13 — kościół katolicki, 14 — kościół luteranski, 15 — kościół reformowany, 16 — synagoga, 17 — Ratusz, 18 — staw zamkowy, 19 — rogatka Królewska na Przedmieściu Rydzynskim przy Leszczynku, 21 — ulica Kościańska, 22 — ulica Osiecka, 23 — ulica Rydzynska, 24 — ulica Szeroka, 25 — ulica Święciechowska, 26 — ulica Wałowa, 27 — ulica Pańska, 28 — ulica Tylna, 29 — ulica Nowa Krótka, 30 — ulica Łaziebna, 31 — ulica Średnia, 32 — ulica Więzienna, 33 — ulica Zamkowa, 34 — ulica Zielona, 35 — ulica Nowa Długa, 36 — ulica Kościelna, 37 — ulica Zmarłych, 38 — Święciechowskie Przedmieście, 39 — ulica Bukowa, 40 — Kościańskie Przedmieście, 41 — ulica Wilkowska, 42 — Osieckie Przedmieście, 43 — Rydzynskie Przedmieście, 44 — ulica Młyńska, 45 — rzeźnia żydowska, 46 — folwark Antoniny, 47 — cegielnia, 48 — Cr. Wolfsraub, 49 — cmentarz reformowany, 50 — cmentarz luteranski, 51 — cmentarz żydowski, 52 — droga wokół miasta, 53 — wał obronny, 54 — fosa

Przebieg i formę ówczesnych fortyfikacji dobrze obrazuje plan Leszna sporządzony po wielkim pożarze miasta w 1793 r.

W literaturze przypuszcza się, że znaczny udział w projektowaniu nowych fortyfikacji miał mieszczanin leszczyński Jan Dekan. Potwierdza to w pewnym stopniu informacja

o tym, że Dekan przetłumaczył włoski traktat o obronie i zdobywaniu twierdz z 1613 r. (Trattato Della artilleria). Możliwe jest, że jakiś udział w projektowaniu obwarowań leszczyńskich miał Abraham Ciświcki, właściciel Zbąszynia i budowniczy fortyfikacji tego miasta.

Głównie z powodów higieniczno-sanitarnych (fosa pełniła funkcję miejskiego kanału ściekowego), w drugiej połowie XIX w. przystąpiono do likwidacji fortyfikacji.

Sukcesywnie likwidowano obwałowania oraz fosy. Rozebrano dotychczasowe bramy miejskie, uznając je za przeszkodę w ruchu i utrudnienie w poszerzaniu ulic. Ostatnia w 1875 r. została rozebrana Brama Kościelna.

W miejsce likwidowanych fortyfikacji powstawały aranżacje zieleni w postaci promenad. W Prusach ścierały wówczas 2 wzorce zagospodarowania terenów pofortecznych: pierwszy polegał na rekultywacji pierścienia umocnień i przekształcania go

w promenadę, drugi zaś na tworzeniu w miejscu przebiegu fortyfikacji dużego ciągu komunikacyjnego, zwanego powszechnie ringiem (obwodnicą). W Lesznie zwyciężył archetyp pierwszy, który doprowadził do stworzenia do stworzenia najpiękniejszej XIX-wiecznej aranżacji zieleni w mieście.

Do obecnych czasów zachowała się niewielka część dawnych fortyfikacji w formie trzech fragmentów wałów ziemnych o łącznej długości ok. 440 m, biegnących wzdłuż alei J. Słowackiego, ul. Księcia J. Poniatowskiego i ul. K. Kurpińskiego.

Przy fragmencie wałów w części wschodniej alei J. Słowackiego zachowała się murowana, sklepiona kolebką ceglana, piwniczka pełniąca pierwotnie, prawdopodobnie funkcję składnicy prochu.

Fortyfikacje miejskie są wpisane do rejestru zabytków pod numerem 868/Wlkp/A z dnia 20.07.2012.

Na przestrzeni ostatnich lat wielokrotnie przeprowadzane były badania archeologiczne różnych fragmentów fortyfikacji. Wnioski jakie można wysnuć na potrzeby opracowania nowego zagospodarowania Alei J. Słowackiego można streścić następująco:

- na obszarze skrzyżowania ulic Narutowicza oraz Słowackiego i Poniatowskiego występują pozostałości fundamentów dawnej Bramy Kościańskiej;
- we wnętrzach zachowanych fragmentów wału nie występują tunele;
- poznane zostały pierwotne wymiary profilu wału i fosy;

Szczegółowe wyniki badań archeologicznych stanowiły podstawę opracowania koncepcji zagospodarowania oraz niniejszego projektu budowlanego i wykonawczego.